

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

عنوان:

تأثیر سیاست‌های تمرکززدایانه دولت هفتم و هشتم بر شکل‌گیری نهادهای محلی (شوراهای اسلامی)

نگارش:

احسان عباسی

استاد راهنما:

دکتر صادق زیباکلام

استاد مشاور:

دکتر کیمرث جهانگیر

پایان‌نامه مقطع کارشناسی ارشد رشته مطالعات منطقه‌ای

(سیاست‌گذاری عمومی)

شهریور ۱۳۹۰

تقدیم به

پدر و مادرم

تقدیر و تشکر

بر خود واجب میدانم که از جناب دکتر صادق زیباکلام به عنوان استاد راهنمای این پایان‌نامه تشکر کنم که همیشه با راهنمایی‌های خود نه تنها در طول دوران تحصیل مشوق دانشجویان و اینجانب در کشف حقیقت بوده، بلکه در گردآوری این پایان‌نامه نیز اینجانب را یاری نموده‌اند. همچنین جا دارد که از جناب دکتر کیمرث جهانگیر استاد مشاور اینجانب کمال تشکر و قدردانی را بجا آورم.

چکیده

نهادهای محلی تصمیم‌گیری که یکی از شاخص‌های حکومت مردم‌سالار می‌باشند، در ایران از ابتدا با فراز و نشیب‌هایی همراه بوده‌اند. در هر دوره که نقش مردم در اداره امور کشور پررنگ تر بوده، با توجه به اینکه ایران سابقه طولانی در استبداد و عدم مشارکت مردم در سرنوشت خود داشته است، از تمرکززدایی^۱ و حاکمیت مردم در امور مربوط به خود و ایجاد نهادهایی برای تحقق این امر دفاع کرده‌اند. تا اینکه با انقلاب مردمی بهمن ماه سال ۱۳۵۷ طومار نظام پادشاهی در ایران برچیده شد و قدرت سیاسی به دست مردم افتاد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی اصل هفتم و اصول ۱۰۰ تا ۱۰۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی به موضوع شوراها اختصاص یافت و شوراها به عنوان یکی از ارکان نظام سیاسی کشور در قانون اساسی گنجانده شدند. اما به علت وجود مشکلات و موانعی این نهاد محلی تا سال ۱۳۷۷ شکل نگرفت. در این تحقیق ضمن روشن کردن این موانع و مشکلات به بررسی شکل‌گیری شوراها در دوران ریاست جمهوری هفتم و هشتم و سیاستگذاری‌های دولت در این زمینه می‌پردازیم. فرض ما بر این است که از آنجا که در این دوران گفتمان غالب گفتمان توسعه سیاسی و تمرکززدایی از دولت بوده است دولت قانون شوراها را اجرا کرده و گام مهمی در جهت تمرکززدایی اداری برداشته است. هرچند در عمل در مورد موفق بودن عملکرد شوراها ایراداتی وجود دارد و بین آنچه که در قانون اساسی برای شوراها پیشنهاد شده و آنچه که در عمل شکل گرفته تفاوت‌هایی وجود دارد و تا حدی از اختیارات این نهادها کم شده است اما صرف اجرای قانون شوراها امیدوار کننده است چون همانطور که گفته‌اند شوراها راهی برای تمرین دموکراسی هستند.

واژگان اصلی: تمرکززدایی، نهادهای محلی، دولت هفتم و هشتم، توسعه سیاسی

^۱ : Deconcentration

^۲ : Council

۱	فصل اول: کلیات تحقیق.....	۱
۲	۱-۱) بیان مسئله	۲
۴	۲-۱) سؤال تحقیق	۴
۴	۳-۱) فرضیه تحقیق	۴
۴	۴-۱) متغیرهای تحقیق	۴
۴	۵-۱) اهداف تحقیق	۴
۵	۶-۱) اهمیت تحقیق	۵
۶	۷-۱) روش تحقیق	۶
۶	۸-۱) پیشینه تحقیق (همراه با ذکر منابع اساسی)	۶
۹	۹-۱) محدودیت های تحقیق	۹
۱۰	۱۰-۱) سازماندهی تحقیق	۱۰
۱۱	فصل دوم: ادبیات موضوع	۱۱
۱۲	۱-۲) مقدمه	۱۲
۱۲	۲-۲) تمرکز	۱۲
۱۳	۳-۲) پیشینه تاریخی و دلایل انتخاب ساختار متمرکز	۱۳
۱۶	۴-۲) محاسن حکومت متمرکز	۱۶
۱۷	۵-۲) معایب نظام متمرکز	۱۷
۱۸	۶-۲) عدم تمرکز	۱۸
۲۰	۷-۲) نظام سیاسی و تمرکززدایی	۲۰
۲۱	۸-۲) پیشینه تمرکززدایی	۲۱

- ۲۳.....(۹-۲) نمونه های تمرکززدایی در کشورهای دیگر
- ۲۳.....(۱-۹-۲) سوئد
- ۲۴.....(۲-۹-۲) بریتانیا
- ۲۵.....(۳-۹-۲) فرانسه
- ۲۷.....(۱۰-۲) انواع عدم تمرکز
- ۲۷.....(۱-۱۰-۲) عدم تمرکز سیاسی
- ۲۹.....(۲-۱۰-۲) عدم تمرکز سازمانی
- ۳۰.....(۲-۱۰-۳) عدم تمرکز فنی
- ۳۰.....(۲-۱۰-۴) عدم تمرکز اداری
- ۳۱.....(۱۱-۲) مفاهیم شورا
- ۳۲.....(۱-۱۱-۲) مفهوم لغوی
- ۳۲.....(۲-۱۱-۲) مفهوم حقوقی
- ۳۳.....(۱۲-۲) تلقی های گوناگون از شوراها
- ۳۳.....(۱-۱۲-۲) شورا ابزار قبضه قدرت
- ۳۴.....(۲-۱۲-۲) شورا ادامه وجودی دولت
- ۳۴.....(۳-۱۲-۲) شورا، بسط وجودی حزب
- ۳۵.....(۳-۱۲-۲) شورا به مثابه لابی
- ۳۵.....(۴-۱۲-۲) شورا به مثابه جماعت
- ۳۶.....(۱۳-۲) شورا در قرآن و اسلام
- ۳۷.....(۱۴-۲) مبانی نظری تمرکززدایی
- ۳۷.....(۱-۱۴-۲) نظریه ساختاری
- ۳۹.....(۲-۱۴-۲) نظریه اجماع

- ۳۹..... نظریه برخورد (۳-۱۴-۲).....
- ۴۰..... نظریه دولت حداقل (۳-۱۴-۲).....
- ۴۱..... فصل سوم: پیشینه نهادهای محلی در دوران قبل از انقلاب اسلامی ایران.....
- ۴۲..... (۱-۳) مقدمه.....
- ۴۳..... (۲-۳) دوره اول (انقلاب مشروطه، شروع نخستین دوره تمرکززدایی و شکل گیری حکومت های محلی) (۱۲۸۵ تا ۱۲۹۹ هجری شمسی).....
- ۴۴.....
- ۴۸..... (۱-۲-۳) قانون انجمنهای ایالتی و ولایتی.....
- ۵۰..... (۱-۱-۲-۳) تقابل انجمن ها با اقتدارگرایان.....
- ۵۱..... (۲-۲-۳) قانون بلدیة؛ اداره امور شهرداریها.....
- ۵۵..... (۱-۲-۲-۳) انتخابات انجمن شهر.....
- ۵۸..... (۲-۲-۲-۳) وظایف انجمن شهر.....
- ۶۱..... (۳-۲-۲-۳) انتخاب شهردار و معاون شهرداری.....
- ۶۲..... (۴-۲-۲-۳) وظایف شهرداری.....
- ۶۴..... (۳-۲-۳) قانون تشکیل ایالات و ولایات و دستورالعمل حکام.....
- ۶۵..... (۳-۳) تمرکزگرایی نوین: سلطنت رضا شاه (۱۳۲۰-۱۳۰۴).....
- ۶۹..... (۴-۳) ضرورت تمرکزگرایی در ایران پس از جنگ جهانی اول.....
- ۶۹..... (۵-۳) دوره دوم تمرکززدایی (۱۳۳۲-۱۳۲۰).....
- ۷۱..... (۱-۵-۳) ابراهیم حکیمی.....
- ۷۱..... (۲-۵-۳) احمد قوام.....
- ۷۲..... (۳-۵-۳) رزم آرا.....
- ۷۵..... (۶-۳) رجعتی دوباره، بازگشت تمرکزگرایی (۱۳۳۹-۱۳۳۲).....
- ۷۹..... (۷-۳) دوره سوم تمرکززدایی (۱۳۴۲-۱۳۳۹).....
- ۸۰..... (۸-۳) آخرین دوره تمرکزگرایی در تاریخ ایران (۱۳۵۷-۱۳۴۲).....

۸۴	فصل چهارم: شکل‌گیری نهادهای محلی بعد از انقلاب (۱۳۷۷-۱۳۵۷).....
۸۵	۱-۴) مقدمه.....
۸۵	۲-۴) موافقان و مخالفان تمرکززدایی تا سال بعد از انقلاب.....
۸۷	۳-۴) سیر زمانی تصویب آیین نامه های اجرایی قانون شوراهای تا سال ۱۳۷۷.....
۸۸	۱-۳-۴) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران.....
۸۹	۱-۱-۳-۴) وظایف شورای اسلامی روستا.....
۸۹	۲-۱-۳-۴) وظایف شوراهای اسلامی بخش.....
۸۹	۳-۱-۳-۴) وظایف شورای اسلامی شهر.....
۹۰	۴-۱-۳-۴) وظایف شورای اسلامی شهرستان.....
۹۰	۵-۱-۳-۴) وظایف شورای اسلامی استان.....
۹۰	۶-۱-۳-۴) وظایف شورای عالی استانها.....
۹۱	۸-۱-۳-۴) سلسله مراتب اداری شوراهای.....
۹۲	۴-۴) جایگاه شوراهای در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.....
۹۴	۵-۴) شوراهای از نظر رهبران جمهوری اسلامی.....
۹۴	۱-۵-۴) حضرت امام خمینی.....
۹۴	۱-۱-۵-۴) لزوم تأسیس شوراهای.....
۹۴	۲-۱-۵-۴) شوراهای جزء برنامه های اسلام است.....
۹۵	۳-۱-۵-۴) فرمان تهیه آیین نامه اجرایی شوراهای شهر و روستا.....
۹۵	۲-۵-۴) آیت الله خامنه ای.....
۹۷	۶-۴) انواع شوراهای بعد از انقلاب.....
۹۸	۱-۶-۴) شورای اسلامی روستا.....
۹۹	۲-۶-۴) شورای اسلامی بخش.....

- ۱۰۰..... ۳-۶-۴ شورای اسلامی شهر
- ۱۰۱..... ۴-۶-۴ شورای اسلامی شهرک
- ۱۰۲..... ۵-۶-۴ شورای اسلامی شهرستان
- ۱۰۴..... ۶-۶-۴ شورای اسلامی استان
- ۱۰۴..... ۷-۶-۴ شورای عالی اسلامی استانها
- ۱۰۵..... ۷-۴ علل عدم اجرای قانون شوراها بعد از انقلاب
- ۱۰۵..... ۱-۷-۴ موانع سیاسی
- ۱۰۵..... ۱-۱-۷-۴ چالش های و بی ثباتی کشور بعد از پیروزی انقلاب و درگیر شدن با جنگ تحمیلی
- ۱۰۶..... ۲-۱-۷-۴ ایجاد محدودیت در تصمیم گیری شورایی
- ۱۰۸..... ۳-۱-۷-۴ اقتدار گرایی و تمامیت خواهی دولت
- ۱۱۰..... ۴-۱-۷-۴ تغییرات مکرر در قانون شوراها و کاهش تعداد و اختیارات آنها
- ۱۱۳..... ۲-۷-۴ موانع اجتماعی
- ۱۱۳..... ۱-۲-۷-۴ مشکلات فرهنگی
- ۱۱۵..... ۲-۲-۷-۴ ضعف فرهنگ شورایی و مشارکتی
- ۱۱۵..... ۳-۷-۴ موانع اقتصادی
- ۱۱۵..... ۱-۳-۷-۴ اقتصاد دولتی پس از انقلاب
- ۱۱۶..... ۲-۳-۷-۴ سیاست تعدیل اقتصادی
- ۱۱۸..... فصل پنجم: تاثیر سیاست های تمرکززدایانه دولت های هفتم و هشتم بر شکل گیری نهادهای محلی
- ۱۱۹..... ۱-۵ مقدمه
- ۱۱۹..... ۲-۵ تمرکززدایی در دولت های هفتم و هشتم (عصر اصلاحات ۱۳۸۴_۱۳۷۶)
- ۱۲۱..... ۱-۲-۵ نقش شوراها در تمرکززدایی
- ۱۲۲..... ۳-۵ اهداف دولت از اجرای قانون شوراها

۱۲۲	۴-۵) مقدمات و تمهیدات لازم برای اجرای دقیق قانون شوراها
۱۲۳	۵-۵) اقدامات اجرایی دولت برای انتخابات شوراها
۱۲۶	۵-۶) کیفیت برگزاری انتخابات
۱۲۸	۵-۷) تقویت نهادهای مدنی و NGO ها گامی در جهت تقویت نهادهای محلی
۱۲۸	۵-۸) میزان مشارکت در انتخابات شوراهای اسلامی شهر و روستا
۱۳۰	۵-۹) سیر زمانی قوانین مربوط به شوراها در دوره (۱۳۸۴_۱۳۷۶)
۱۳۱	۵-۱۰) جایگاه تمرکززدایی و نهاد های محلی در برنامه های توسعه سوم و چهارم
۱۳۱	۵-۱۰-۱) برنامه سوم توسعه
۱۳۳	۵-۱۰-۲) برنامه چهارم توسعه
۱۳۵	خلاصه و نتیجه گیری
۱۴۱	منابع
۱۴۱	کتاب فارسی
۱۴۴	مقالات و پایان نامه های فارسی
۱۴۶	منابع لاتین

شکل ۱_۲) نمودار انتقال اختیارات و مسئولیت در سیستم عدم تمرکز ۱۹

شکل ۲-۲) سلسله مراتب حکومت های محلی در فرانسه ۲۶

جدول ۱-۳) تعداد اعضای انجمن های شهر قبل از انقلاب ۵۶

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱) بیان مسئله

امروزه به علت پیچیدگی مسائل و امور مملکت داری، دولت‌ها در زمینه پاسخگویی به مطالبات مردم ناتوان مانده‌اند، و دیگر نمی‌توانند به تنهایی پاسخگوی همه نیازهای مردم باشند. از طرفی با گسترش امواج آزادی‌خواهی و حق مردم در تعیین سرنوشت خود دولت‌ها ناگزیر از دادن برخی اختیارات به نهادهای برخاسته از بطن جامعه مدنی (انجمن‌ها، اتحادیه‌ها، شوراهای غیره) شده‌اند. تمرکززدایی اداری که خود از شقوق سیستم عدم تمرکز است باعث می‌شود از بار وظایف دولت کاسته شده و در عین حال با دادن برخی اختیارات به نهادهای محلی به پیشبرد فرآیند توسعه کشور کمک کند. شوراهای به عنوان یکی از ابزارهای کارآمد مشارکت سیاسی در دنیای امروز، خصوصاً در رسیدگی به مسایل و مشکلات محلی و منطقه‌ای، در کشورهای مختلف بخشی از وظایف دولتهای مرکزی را بر عهده دارند. شوراهای محلی روستا و شهر در فرانسه، شوراهای شهر و روستا در کانادا، شوراهای ۲۳ گانه فدراسیون سوئد، شوراهای مردمی در هند که از قدیم به پنجایات معروف بودند و سیستم حکومت محلی تمرکززدا در ژاپن نمونه‌هایی از شورا در کشورهایی مختلف است. امروزه دولت کوچک و کارآمد مد نظر مردم می‌باشد و با گسترش آگاهی‌های مردم در مورد آزادی‌ها و حقوق طبیعی خود تحمل یک دولت متمرکز قوی که در امور محلی دخالت تام داشته باشد، سخت است. در تمرکززدایی اداری که یک شیوه اداره کشور است به نهادهای محلی اختیارات ویژه‌ای داده می‌شود تا اختیار تصمیم‌گیری در محل خود را داشته باشند. بدیهی است با گسترش دموکراسی و افزایش نقش مردم و نهادهای مردمی در اداره کشور در صورت بی میلی دولت‌ها به دادن اختیارات به این نهادها منازعه بین دولت و ملت مسلم است. لذا این مسیری است که باید پیموده شود چون منشأ حاکمیت مردم است. در واقع، رهبران ملی هیچ چاره‌ای ندارند جز آنکه برخی تصمیم‌گیرها و اختیارات را به صورت غیر متمرکز درآورند. تمرکزگرایی کامل (دادن

تمام اختیارات به یک فرد برای اتخاذ همه تصمیمات) حتی در رابطه با کارآمدترین فرد در یک سازمان کوچک نیز امکان‌پذیر نیست.

در واقع یکی از موانع اصلی کارآیی بوروکراسی‌های دولتی در اکثر کشورهای در حال توسعه، تمرکز بیش از حد تصمیم‌گیری و اختیار در دولت مرکزی است. سازمان‌های دولتی از نظر جغرافیایی و اجتماعی از مردم دورند و بدون آگاهی از مشکلات و خواسته‌های مردم، تصمیم‌گیری می‌کنند. راهکار متداول برای برخورد با چنین تمرکزی، عدم تمرکز است. این اصطلاح به طور ضمنی یادآور ویژگی‌های مثبت است: نزدیکی و همجواری، مربوط بودن، استقلال، مشارکت، پاسخگویی و حتی دموکراسی. در حال حاضر، از عدم تمرکز استقبال فراوانی شده و رهبران کشورهای مختلف، تمایل خود را نسبت به آن اعلام کرده‌اند. آنها از سوی سازمان‌های کمک‌کننده دوجانبه و چندجانبه حمایت می‌شوند و گاهی کمک‌های فنی هم دریافت می‌کنند.

دموکراسی یعنی حاکمیت مردم در تعیین سرنوشت خود و بحث کلیدی دموکراسی همین است. در جمهوری اسلامی ایران نیز بعد از انقلاب اسلامی سال ۱۳۵۷ تأکید اصلی بر حاکمیت مردم و مشارکت فعال آنها در امور محلی خود شد. اما به علت مشکلات چندی مثل جنگ تحمیلی، تنش با خارج و مشکلات داخلی این امر محقق نشد، و تا زمان دولت آقای خاتمی شوراها و نهادهای محلی مستقل از دولت وجود نداشت. در سال ۱۳۷۷ اولین دوره انتخابات شوراها برگزار شد و امروزه یکی از بحث‌های اساسی جامعه ما را تشکیل می‌دهد. در این تحقیق سعی ما بر این است کم و کیف تمرکززدایی اداری و شکل‌گیری شوراها را در دوره مورد بحث (۷۶-۸۴) نشان دهیم. منظور از نهادهای محلی در این پژوهش شوراها می‌باشد. از آنجا که تمرکززدایی یا عدم تمرکز انواع گوناگونی دارد، لازم است متذکر شویم که در این تحقیق منظور ما از تمرکززدایی، تمرکززدایی اداری بوده و نهادهای محلی نیز همان شوراها می‌باشند.

۲-۱) سؤال تحقیق

سیاست‌های تمرکززدایانه در دولت‌هایی هفتم و هشتم چه تأثیری در شکل‌گیری و قوام نهادهای محلی (شوراهای اسلامی) داشته‌است؟

۳-۱) فرضیه تحقیق

در دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی سیاست‌گذاری غیرمتمرکز از اهمیت خاصی برخوردار بود و این زمینه‌ای برای ایجاد نهادهای تصمیم‌گیری محلی شد.

۴-۱) متغیرهای تحقیق

در این تحقیق سیاست‌های تمرکز زدایانه دولت‌های هفتم و هشتم را متغیر مستقل و شکل‌گیری نهادهای محلی را متغیر وابسته فرض می‌کنیم.

۵-۱) اهداف تحقیق

هدف اصلی از این پژوهش درک تأثیر سیاست‌گذاری غیر متمرکز در دولت اصلاحات و تأثیر آن بر ایجاد نهادهای محلی می‌باشد. با این وجود اهداف فرعی دیگری که دنبال می‌شود شامل:

۱: درک جایگاه نهادهای محلی در سیاست‌گذاری‌های دولت اصلاحات.

۲: بررسی مشکلاتی که نهادهای محلی با آن مواجه بوده‌اند.

۳: علل عدم شکل‌گیری نهادهای محلی در دوره بیست ساله بعد از انقلاب اسلامی (۱۳۷۷_۱۳۵۷) و علل شکل‌گیری شوراهای در دوره ریاست‌جمهوری آقای خاتمی

۴: نشان دادن رابطه بین نوع نظام سیاسی در هر دوره و شیوه اداره کشور

۱-۶) اهمیت تحقیق

با توجه به اینکه جمهوری اسلامی ایران برخاسته از انقلاب اسلامی در بهمن ۱۳۵۷ می‌باشد، و یکی از علل اصلی وقوع آن تلاش در جهت حاکمیت مردم در امور مربوط خود بوده است، لذا پژوهش جدی در زمینه مشارکت مردم در حاکمیت که تجلی آن در شوراهای اسلامی می‌باشد ضروری است. همچنین از آنجا که اقدامی مثل اجرای قانون شوراهای در کشوری با وسعت و جمعیت زیاد مثل ایران، یک سیاستگذاری حساس و مهم می‌باشد، ریشه‌یابی اینکه دولت برای موفق بودن این سیاست چه اقداماتی انجام داده ضروری است. در واقع سیاست تمرکززدایی در دولت‌های هفتم و هشتم که منجر به تاسیس نهادهای محلی در ایران شد از لحاظ گستردگی در نوع خود بی‌سابقه بود و نیازمند بررسی و موشکافی فراوان می‌باشد تا دچار تقلیل‌گرایی نشویم. همیشه بین نظام سیاسی و شیوه اداره کشور (تمرکز یا عدم تمرکز) نوعی رابطه وجود دارد و در دوره مورد بحث (۱۳۸۴_۱۳۷۶) نیز باید بر روی سیاستگذاری‌های دولت در راستای رسیدن به شیوه مطلوب مدیریت تمرکز کرد. چرا که در بیست سال قبل از آن با وجود انقلاب اسلامی ایران در ۱۳۵۷ این شیوه اداره کشور (تمرکززدایی) بطور جدی در دستور کار دولت‌ها نبود.

۷-۱) روش تحقیق

روش جمع‌آوری داده نیز به صورت روش کتابخانه‌ای بوده و با مراجعه به کتب، اسناد، مدارک، مقالات و سخنرانی‌های مربوطه سعی شده است تا اطلاعات به صورت نظام‌دار جمع‌آوری گردد.

۸-۱) پیشینه تحقیق (همراه با ذکر منابع اساسی)

در مورد تمرکززدایی (بطور کلی) در ایران و شکل‌گیری شوراهای، منابع چندی وجود دارد. اما اینجانب پایان‌نامه‌ای که منحصراً به تمرکززدایی و شکل‌گیری شوراهای در دوره ریاست جمهوری آقای خاتمی و نقش دولت آقای خاتمی در شکل‌گیری این نهاد پرداخته باشد را یافت نکردم و همین انگیزه‌ای شد تا این برهه زمانی را برای موضوع پایان‌نامه خود انتخاب کنم. با این حال از آنجا که روند تمرکززدایی در ایران سابقه طولانی داشته و حتی سابقه آن از بعضی کشورهای که امروزه در امر ایجاد نهادهای محلی موفق عمل میکنند بیشتر است، جا دارد آثار مهمی که روند تاریخی این موضوع در ایران بررسی کرده‌اند را مورد اشاره قرار دهیم.

آثاری که در مورد شوراهای اسلامی و تمرکززدایی نوشته شده است شامل:

پایان‌نامه:

۱: آسیب‌شناسی نظام عدم تمرکز (اداری) در ایران

که آقای تقی دشتی دانشجوی پردیس قم دانشگاه تهران به رشته تحریر در آورده است، وجود دارد. که در آن به بررسی آسیب‌های نظام عدم تمرکز اداری^۱ پرداخته شده است. و با توجه به شرایط خاص ایران این شیوه حکومت را برای ایران مفید ندانسته است.

این آسیب‌ها را اینطور تقسیم بندی کرده است:

الف: آسیب‌های سیاسی_امنیتی، ب: آسیب‌های اقتصادی، ج: آسیب‌های اداری، د: آسیب‌های فرهنگی_اجتماعی

۲: عدم تمرکز محلی در حقوق اداری جمهوری اسلامی ایران با بررسی تطبیقی حقوق فرانسه و انگلیس

که آقای احمد اعتماد نوشته است. و در این پایان‌نامه برعکس پژوهش اول مزایای سیستم عدم تمرکز اداری را شرح داده و پیشینه آن را در ایران و دو کشور صاحب نام در تمرکززدایی (انگلیس و فرانسه) را توضیح داده است.

۳: رابطه شوراهای اسلامی محلی با قوای مجریه، مقننه و قضاییه در جمهوری اسلامی ایران، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، محمد رحیمی نژاد هوراند

در این پایان‌نامه نویسنده رابطه شوراهای اسلامی را با سه قوه مجریه و مقننه و قضاییه در جمهوری اسلامی ایران بررسی کرده و اطلاعات جامعی در مورد ماهیت شوراها و وظایف آنها را به خواننده ارائه میکنند.

۴: قانون شوراهای اسلامی کشوری و موانع اجرای آن، دانشگاه تهران، مجتمع آموزش عالی قم، صلاح قاسمیانی

^۱: non-centralization

آقای صلاح قاسمیانی در این پژوهش به بررسی قانون شوراهای اسلامی کشوری و موانع کلی که این شوراها با آن روبرو بوده اند پرداخته است.

۵: تأثیر اولین دوره شوراهای اسلامی شهر و روستا بر فرآیند توسعه سیاسی در ایران، دانشگاه تهران، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، مصطفی منطری

در این پژوهش محقق تأثیر اولین دوره شوراها بر فرآیند توسعه سیاسی در ایران را بررسی میکند. که تقریباً نقطه مقابل پایان‌نامه حاضر میباشد. آقای مصطفی منطری در فصل دوم به بررسی مفهوم توسعه سیاسی و شاخص‌های آن میپردازد و در فصل سوم نیز روند توسعه سیاسی در ایران را شرح میدهد. در این پایان‌نامه شوراها به عنوان نهادی دموکراتیک و مدنی در نظر گرفته شده که خود به دموکراتیزاسیون و فرآیند توسعه سیاسی در ایران کمک میکند.

کتاب:

محمد میرزایی، مرتضی، تراژدی شوراها، تهران، انتشارات روزنه، ۱۳۸۱

در این کتاب علاوه بر پیشینه شوراها در ایران، نویسنده موانع کلی که باعث شد تا شوراها بعد از گذشت بیست سال از انقلاب اسلامی شکل‌نگیرند را بررسی کرده است. و این موانع را در سه بخش اقتصادی، سیاسی و فرهنگی تقسیم بندی کرده است و در هر بخش سعی کرده با ذکر وقایعی که جنبه اقتصادی، سیاسی و فرهنگی داشته است خواننده را درک مانع مذکور یاری دهد.

نبوی، مصطفی، تمرکز و عدم تمرکز اداری و سیاسی در ایران، تهران، انتشارات خواجه، ۱۳۵۱

این اثر با بررسی مسئله عدم تمرکز اداری و سیاسی در ایران و مقایسه آن با سیستم عدم تمرکز نسبی جاری در کشور انگلستان و فدرالیسم در ایالات متحده آمریکا در جهت یافتن راه حلی